

DE OPKAMER

‘OVER VERANDERING, DE NOODZAAK EN HET PROCES’

• door Peter van Beugen

**IN DE DIJKWONINGEN LANGS DE GROTE RIVIEREN HAD BIJNA ELK HUIS ER EEN: EEN
OPKAMER. VEEL VAN DE HUIZEN DIENDEN VROEGER ALS WONING ANNEX BEDRIJF: EEN
BOERENBEDRIJF, EEN SMEDERIJ OF TIMMERWERKPLAATS. ANDERE DIENDEN ALLEEN
MAAR OM ONDERDAK TE BIEDEN AAN GEZINNEN, GROOT OF KLEIN, RIJK OF VEELAL ARM.
DE DAGELIJKSE INGANG TOT DE WONING BEVOND ZICH VAAK AAN DE ZIJKANT OF 'ACH-
TEROM'. DAAR SPEELDE HET DAGELIJKSE LEVEN ZICH AF.**

In de lome zomerdagen werkte men op het land, de kinderen hielpen in het bedrijf en op de allerkleinsten werd gepast door een van de grotere kinderen of de grootouders. Moeder was van 's morgens vroeg tot 's avonds laat bezig: de was doen, het eten maken, kleren verstellen, de beesten van of naar het erf brengen, boodschappen doen. De winterdagen waren koud, de dijken waren glad en de rivieren bevroren. Binnen werd er gestookt, gekookt en geleefd. In de woningen met onverhard erf, veel bedrijvigheid en komend en gaand volk was weinig plaats voor luxe. In de keuken en de achterkamer werd geleefd, op de onverwarmde zolderkamers geslapen.

Maar voor aan de dijk bevond zich de opkamer. Hier stond gestoffeerd meubilair, gepoetste koperen kandelaars, kleden op de vloer en op de tafel, behang op de muur, kunstig bewerkte plinten en lijsten, een verzilverde fruitschaal en marmeren asbak. De porseleinen vazen waren van generatie op generatie overgeërfd en stonden op de hoeken van het dressoir, op de salontafel stond een kristallen bloemenvaas en een met hout ingelegde sigarendoos. De toegang tot de opkamer was afgesloten door twee en-suite deuren met raampjes waar je als kind geen vlekken op wilde maken. In deze opkamer kwam je eigenlijk niet. Je kende hem als kind alleen maar als je wel eens voorzichtig door de ruitjes tuurde in het schemerdonker. Op zondag ging de kamer wel open, als de ouders er zaten op hun paasbest en als er bezoek was. Of anders op hoogtijdagen, of als dominee of dokter langskwam. Als de kinderen dan iets wilden vragen keken ze voorzichtig of ze binnen mochten komen, maar vaak

maakte één blik al duidelijk wat het antwoord was en dat ze verder niet moesten storen. In deze kamer genoten de ouders op zondag van de serene rust. Een onderbreking van het harde leven, de geur van versgemalen koffie en gebak met slagroom. Soms hoefde er even niet gesproken te worden en kon je dromerig over de dijk kijken, totdat je aan in het invallen van de duisternis tot je schrik merkte hoe snel de tijd was omgegaan. Vaders blikte dwaalde even over het enige waardevolle huisraad dat ze bezaten en kruiste de blik van zijn vrouw, en ze glimlachten eens tevreden naar elkaar.

In deze kamer stonden de spullen waar de familie zuinig op was: stukken die overgeërfd waren van de vorige generatie, vaten die wel mooi waren om naar te kijken, maar die niet gebruikt werden. Kasten waar de kinderen niet in mochten kijken, meubels waar gewone bezoekers niet op konden gaan zitten. Een gewone bezoeker zou zich er trouwens niet op zijn gemak hebben gevoeld. Je zou bang zijn om de bekleding vies te maken, of misschien ergens tegen aan te stoten. Misschien zou je een servies willen gebruiken, dat volgens de heer of vrouw des huizes alleen maar voor andere doelen mocht of kon worden gebruikt. Bang als je zou zijn voor bedenkelijke blikken of een snelle verstandhouding tussen de heer en vrouw des huizes, kon je het best maar onbeweeglijk op het puntje van een stoel blijven zitten, of je bleef staan en keerde maar weer om. Aan het verblijf in de opkamer was een ongeschreven protocol verbonden dat werkte als een drempel voor ongenodigde gasten, die bleven gewoon achter en de activiteiten vonden elders plaats.

Het leven voltrok zich grotendeels buiten deze kamer. In de keuken of de primitieve achterkamer. Hier liepen de gasten in en uit. Dagelijks, voor een praatje, een roddel, of om suiker te lenen. Als de kinderen thuiskwamen uit school werd hier gevraagd hoe het gegaan was en of Jaap al terug was in de klas na zijn longontsteking. Hier liep je binnen zonder te kloppen of een afspraak te maken. Buurvrouw kwam hier een bakkie doen en vertelde glimmend dat zoonlief een baan had gevonden op kantoor. Een neef van de boer kwam vragen of hij een span paarden kon gebruiken om een lading naar de stad te brengen en om de tafel heen speelden de kinderen onbekommerd met binnengewaaide vriendjes en vriendinnetjes. Hier werd gelachen en gehuild, hier werden plannen gemaakt en zorgen gedeeld. Wie je was of hoe je kwam was niet van belang. Hier zaten mensen ongedwongen bij elkaar, hier telde dat je jezelf was en vrijuit met elkaar kon spreken.

Met het opvolgen van de generaties blijven de en-suite deuren steeds vaker dicht. Steeds vaker blijft de opkamer schemerdonker en de glans die ze vroeger had gaat er vanaf. Het leven verplaatst zich nog meer dan vroeger naar de achterkamer en de keuken. De jongste generatie ouders kijkt vanuit de opkamer naar de jongelui en bezoekers die zich achter bevinden. Ze schuiven de deuren wijd open en hangen een bordje aan de boven-post waar met uitnodigende letters 'welkom' op is geschilderd.

Maar... niemand lijkt meer geïnteresseerd om nog binnen te komen.

In de gemoderniseerde keuken bevinden zich comfortabele stoelen, er staat een televisie en er is wifi. Aan de licht geschilderde muur hangt een vrolijke poster en op de sofa kun je lekker even onderuitzakken om de post door te nemen. De bezoekers kijken terug vanuit de keuken naar de opkamer. De zware eiken meubels, de donkere kleden nodigen niet uit en de kinderen worden er angstvallig weggehouden – stel je voor dat ze er een verkeerde beweging maken.

De ouders kijken elkaar eens aan. En ze kijken eens naar de spullen waar ze zo aan gehecht zijn. 't Zou toch mooi zijn als die jongelui er ook eens bij kwamen zitten. Weet je wat? Ze vervangen de gloeilamp uit de schemerlamp door zo'n goede Led-lamp, net als in de keuken. Kijk! Zo ziet het er toch al

een stuk beter uit. Maar het is nog steeds dezelfde kamer, en het bezoek blijft buiten. Nu besluiten ze het rigoureus aan te pakken. Als we nu eens van vooraf aan gingen beginnen, hoe zouden we het dan doen? Het meubilair gaat eruit en maakt plaats voor een comfortabele lounge-set, de kleden worden vervangen, de muren krijgen wit granol en het middenblad van de salontafel wordt roomwit geleverd. Ze kijken elkaar eens aan: wat doen we met de rest? De porseleinen vazen, dat was even slikken. Zo waardevol! Maar alle bezoekers zouden er met een grote boog omheen lopen en wie kinderen had, liet het wel uit zijn hoofd... Het schilderij aan de muur, een echt familiestuk. Weet je wat? De oude bewerkelijke lijst wordt vervangen door een mooie strakke lijst en kijk, daar hangt hij weer. De houten vloer, dat is toch veel beter en mooier dan het laminaat van tegenwoordig ('t is niet alles goud wat er blinkt). De vloer wordt eens mooi geschuurd en gelakt en komt nu veel beter tot zijn recht. De buurvrouw

komt langs en kijkt haar ogen uit. Ja, 't is dezelfde kamer, maar wat was het veranderd! Ze besluiten samen even te blijven en er met elkaar koffie te drinken.

De opkamer is niet meer zoals vroeger, maar hij wordt wel weer gebruikt. Het was eigentijds en gezellig geworden. Mensen-van-deze-tijd die op bezoek kwamen hadden niet het opgelaten gevoel dat ze bij het binnenkomen een stap terug deden in de tijd. Het dorp is ook niet meer wat het was, het ons-kent-ons van vroeger is er niet meer. De ambachten uit lang vervlogen tijden zwijgen. Schuin tegenover in een kleine woning woont nu een vrouwtje uit de stad. Haar ex had door drugsgebruik het gezin in de schulden gestort en nu zat ze hier met twee kinderen. Het huis daarnaast stond leeg, maar tegenover hen was nu een jong stel ingetrokken die de oude dijkwoning helemaal hadden opgeknapt. En aan het einde van het dorp, in het oude sportcomplex was

nu een AZC gevestigd. Op zondagmiddag zit het gezin in de opkamer. Vader kijkt even uit het raam en laat zijn gedachten wegdwalen naar vroeger, naar het vertrouwde van het dorp en de oer-Hollandse knusheid van de opkamer, de mooie vazen op het dressoir... Dan roept een kinderstem hem terug in de werkelijkheid. Kijk! Het knaapje rijdt met een auto over z'n dijbeen. Op de bank tegenover hem zitten opa en oma, druk in de weer met een kleinkind en naast hem zit zijn vrouw te praten met Marjan, het vrouwtje van de overkant. Even kruist zijn blik die van zijn vrouw, en ze glimlachen eens tevreden naar elkaar...